

ЗАГАДКОВО ПРЄКРАСНА І СЛАВНА ДАВНИНА УКРАЇНИ

Український народ по праву пишається своїми піснями. Дослідники налічують їх приблизно триста тисяч. Навряд чи ще якась нація може похвалитися такою кількістю народних мистецьких творів! Недарма українців називають співочим народом, а їхню мову — солов'їною.

У цьому розділі ви дізнаєтеся про фольклорні пісні. Нагадаємо, що **фольклор** — це усна народна творчість, а саме: пісні, легенди, перекази, казки, загадки, приказки, прислів'я, що їх створювали впродовж віків наші пращури¹. Цей процес триває й донині.

Як же виникали народні пісні? Одна талановита людина склала якусь пісню, що сподобалась іншим, вони почали її співати, додаючи свої слова, а якісь змінюючи. Пісня мандрувала по всій Україні й дійшла до нас, дуже часто — у декількох варіантах. Учені налічують по двадцять і навіть по сорок варіантів однієї й тієї самої пісні. Тобто в різних регіонах вона має свої особливості: частково відрізняється словами, манерою виконання, кількістю куплетів. Отже, одна з яскравих ознак народних пісень — *варіантність*.

Першим народним пісням понад тисячу років! Звісно, автори пісень невідомі, їхні імена залишились у віках. Тож друга ознака фольклору — *анонімність* (від грецьк. *анонім* — твір без зазначення автора). Самі ж художні твори зазнали змін, напевно, до невпізнанності, порівняно з первинними варіантами. Адже впродовж століть народ щось додавав до них, змінював якісь слова, тому ще однією прикметною ознакою фольклорних творів вважають *колективність*. Це означає, що автором народної пісні є колектив людей, народ, хоча бувають і винятки. Популярним у народі пісням «Засвіт встали козаченьки» та «Ой, не ходи, Грицю...» приписують авторство Марусі Чурай, яка жила в м. Полтаві в XVII ст.

¹ *Пращур* — далекий предок, родоначальник.

Народні пісні

Народні пісні — це невеликі віршовані твори, призначені для співу. Їм властива варіантність, анонімність і колективність.

Залежно від тематики народні пісні поділяють на *календарно-обрядові, колискові, родинно-побутові, суспільно-побутові, історичні* та ін.

У 6 класі ви ознайомитеся з календарно-обрядовими й колисковими піснями, решту пісень вивчатимете в старших класах.

КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВІ ПІСНІ

Які ж пісні найдавніші? Звичайно ж, ті, що пов'язані зі стародавніми обрядами. У давні часи люди не могли пояснити різні явища природи, через це дощ, вітер і сонце вважали живими істотами, тобто богами, від яких залежало їхнє життя. Богів наділяли іменами: Перун — бог грому й блискавки; Сварог — неба й небесного вогню; Ярило — сонця й весни; Дажбог відповідав за жнива й достаток; Коляда — бог зими. Щоб задобрити богів, люди виконували різні дії — *обряди*, які супроводжувалися піснями, іграми й танцями. Залежно від етапу сільськогосподарської праці та явищ природи, люди виконували різні обряди й пісні, орієнтуючись на календар. Отже, пісні, що виконують під час обрядів, згідно з календарем, називають *календарно-обрядовими*.

Пісні розрізняють за циклами залежно від пори року, коли виконували обряди та відповідні їм пісні.

Календарно-обрядові пісні		
Зимовий цикл	Весняний цикл	Літній цикл
колядки щедрівки посівальні	веснянки	русальні купальські жниварські

Оскільки жнива (збирання врожаю) відбуваються в кінці літа й на початку осені, то одні вчені вважають, що жниварські пісні належать до літнього циклу, а інші — до осіннього.

Дивовижно! Минули сотні років, а календарно-обрядові пісні й донині багато людей виконують під час колядування чи в Щедрий вечір. Ми їх також вивчатимемо, щоб передати як скарб попередніх поколінь нашим нащадкам.